

Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı

A. Uslu

T. Kiper

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ankara

Bu çalışmada; özellikle kırsal bir yerleşmede yer alan, turizm aktivitelerinin yerel kimlik üzerine etkileri ve yerel halkın turizmin etkisi hakkındaki farkındalığı araştırılmaktadır. Bu amaçla; Ankara periferisinde yer alan, doğal ve kültürel peyzaj özellikleri nedeni ile yoğun olarak turizm aktiviteleri görülen “Beypazarı” araştırma alanı olarak seçilmiştir. Özellikle son 5 yıldır (% 1000 oranında) artan turist talebi ile; Beypazarı turizmin etkilerini doğrudan yaşayan bir ilçe olmuştur. Makalede; tesadüfi olarak seçilen yerel halka uygulanan anket ile; turizmin etkileri hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Turizm, yerel kimlik, kültürel miras, Beypazarı

Effects of Tourism on Cultural Heritage: Awareness of Local People in Beypazarı, Ankara

This study examines the impact of tourism on residents attitude in a small community in Turkey. The focus is on a rural town, known as Beypazarı, currently emerging as a major tourist destination for its natural and cultural landscape in the periphery of the capitol city of Ankara. Exponential increase (almost 1000% an increase within the last five-years) in touristic activities in the city exaburated a citizen reaction. In this article; the perceptions of citiezens about the effect of tourism have been examined with random sample survey of residents.

Key words: Tourism, local identity, rural heritage, Beypazarı

Giriş

Kırsal alanlar; peyzaj özellikleri, yerel yaşam biçimleri ve özgünlükleri ile turizm aktiviteleri için çekici noktalar. Turizmin özellikle kırsal alanlarda yoğunlaşması, bazı araştırmacılar için yerel kültürlerin ve özgünlüğün yok edilmesine neden olurken, tersini savunan araştırmacılar için ise; turizm, yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesinde önemli ve pozitif etkilere sahiptir. Ülkelerde yaşanan farklı deneyimler ise, her iki savıda destekler niteliktedir. Rogers (2002)’e göre; bazı yazarlar; kırsal alanların ve yaşam tarzlarının turizme yönelik bir ürün olarak sunulmasının zamanla ticaretleşme nedeni ile yerel yaşam hikayelerinin ve kimliklerinin özgünlüklerini kaybettiğini vurgular. Aksini savunan bazı yazarlar ise; modern toplumlarda gittikçe homojenleşen ve özgünlüğünü kaybeden kırsal alanların turizm nedeni ile; farkındalığın arttığını ve yerel kimliğin sürdürülmesi ve canlandırılmasında turizmin

önemli ve olumlu etkilerde bulunduğunu belirtmektedir.

Turizmin, olumsuz etkilerini en aza indirgerken olumlu etkilerini maksimum seviyeye çıkarmak bugün tüm dünya ülkelerinin özlemidir. Bu nedenle de ortak arayışlar, çeşitli platformlarda tartışılmış ve turizm aktivitelerinin yörenin doğal ve kültürel kaynaklarını kullanarak, gelecek nesillere de aktarılacak biçimde korunması, geliştirilmesi kapsamlarında “sürdürülebilir” turizm hareketleri önerilmektedir. Turizmin sürdürülebilir olmasının önemli gerekliliklerinden birisi de geleneksel ve özgün değerlerin korunması ilkesidir. Yöre halkının, turistik aktivitelerden kaynaklı kazançta ortak olması ve öncelikli olması da gerekmektedir (Anonymus 2005).

Bir yörenin turizm için çekici gelen yerel kültürel kaynakları ise; Sohn, Dae-Hyun (1999) tarafından 15 adet olarak sıralanmaktadır. Bunlar: resim, müzik, dans, endüstri, el

sanatları, iş, tarım, eğitim, edebiyat, dil, bilim, yönetim, din, mutfak, tarih 'tir. Anonymus (2005); bu 15 adet özelliğe, kentin fiziki özelliklerini, mimari eserlerini ve yerel halkın da ilave edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Çevre, Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi

Çevre (bileşenleri olarak kültürel kaynaklar, doğal kaynaklar) ve turizm, birbiri ile yakından ilişkilidir. Turizmin sürekliliği için doğal ve kültürel kaynakların korunması, geliştirilmesi gerekirken; kültürel ve doğal değerlerin geliştirilmesi için de turizm önemli bir araçtır.

Doğal ve kültürel kaynakların korunması; 1970'li yıllardan sonra öncelikli konular arasına girmiş ve dünya gündemini oluşturmuştur. (1972, Human Environment/ Stockholm Konferansı, 1980- Dünya Koruma Starteji; 1987/ Brundland Raporu). İlk kez, WTO (Dünya Turizm Örgütü), turizmin çevre ve kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri en aza indirmek amacıyla ile "Küresel Turizm Etiği İlkelerinin" belirlenmesi çağrısında bulunmuş ve bu taslak metnin tüm ilgili aktörlere (özel sektör, sivil toplum, işçi örgütleri vb.) sunularak görüşlerinin alınmasını sağlamıştır (Akpınar 2003).

Küresel turizm etiği ilkelerine göre; turizm etkinliklerinin geleneksel kültür ürünleri, eserleri ve folklorik öğelerinin dejenere olması ve bu değerlerin standartlaşmasına yol açmak yerine, onları zenginleştirecek şekilde planlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Yine aynı etik ilkelerine göre; yerel nüfusun turizmin doğrudan olumlu etkilerinden (iş olanakları, gelir artışı gibi) yararlanması gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla genel olarak küresel turizm etiği ilkeleri, turizmin toplumun tüm bireyleri için eşit turizm olanaklarının gerekliliğini, turizmin var olabilmesi için fiziksel ve kültürel değerlerin özgünlüklerini koruyarak kullanılması gerekliliğini vurgulayan maddeleri kapsar.

Turizm sektöründen gelen talepler (özellikle 1980 sonrası Türkiye deneyimleri), mevcut tarihi ve kültürel değerler üzerinde olumsuz yıpratıcı etkilere neden olmuştur. (Gürpınar 2001). Kültürel özelliklerin ticarileşmesi (ticari bir meta haline gelmesi), kültürlerin farklı kültürlerle etkileşimi kimi zaman yıkıcı olabilmektedir (Anonymus 2005). Bu da yerel kimliğin ve özgünlüğün kaybolması demektir.

Örneğin Nevşehir- Göreme örneğinde yaşanan deneyimlerde turizm aktivitelerinin kültürel miras üzerinde yıpratıcı hatta tamamen bu değerleri yok edici etkilere neden olabildiğini göstermiştir. Göreme'de yer alan kilise ve mağaralar; yerel halkın bilinçsiz turumları nedeni ile hayvan barınağı (ahır) ya da depo vb. kullanımlarla tahrip olmaktadır. Kapasitenin üzerinde yoğun turist sayısı ve yanlış davranışlar nedeni ile (flaş, fiziki tahrip) freskler bozulmaya yüz tutmaktadır. Bu olumsuz etkilerle yok olmak üzere olan Göreme değerlerinin, UNESCO desteği ile kurtarma çalışmalarına başlanmıştır (Gürpınar 2001).

Literatürlerde; doğal ve kültürel mirasın korunmasında koruma kavramının geliştirme ve değerlendirme ile bütünleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca; korumanın sağlanması için yasa ve kuruluşun tek başına yeterli olamayacağı, değerlerin korunması ve yaşatılmasında çok sayıda kişi ve kuruluşları (yerel halk, sivil toplum, devlet, turizm sektörü vb) ilgilendirdiği vurgulanmaktadır (Gürpınar 2001).

Kırsal kalkınma amacı ile başlatılan Cumalıkızık köy yerleşiminde de buna benzer deneyimler yaşanmıştır¹.

Köy yerleşimi; önceleri yerel mutfak, yaşam biçimi gibi özgün ve otantik özellikleri ile turistler için gözde mekan haline gelmiş, artan turist sayısı ile birlikte yüksek gelir arzusu içindeki halk yerel özelliklerinden maksimum kar elde etmek adına, ticarileşmenin etkisinde kalmışlar ve özgün mutfak yapılarını, yerel özelliklerini değiştirmeye başlamışlardır. Yemek kalitesinde düşüşler olmuş, yerleşim özgün yapısı adeta bir film platosu gibi sahte ve senaryolaştırılmış hale gelmiştir. Keza Cumalıkızık yerleşiminde ilk turizm aktivitelerine yönelik uğraşılarda yerel halk desteği oldukça kısıtlı iken günümüzde aynı yerel halk turizmden pay almak için birbirleri ile rekabete girme mücadelesine girişmişlerdir.

Olumsuz etkilere karşın turizmin çevre korunmasına ilişkin çabalarda çoğunlukla katalizörde olmaktadır. Öyleki turizm, yerel kalkınma için önemli araç olan mevcut kültürel miras kaynaklarının ortaya çıkarılması, restore

¹ "Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi" "Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Cumalıkızık Tarihi Çevre Koruma Yaşatma Grubu" ile yürütülmüştür

edilmesi ve geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Turizm, kent ya da yöreye ait eski özelliklere yeni değerler katmaktadır (Anonymus 2005). Örneğin Soğukçeşme Sokağı-İstanbul, Yerebatan Sarayı, Hidiv Kasrı gibi pek çok eski hanlar, kışlalar, sarnıçlar, kaleler restore edilerek yeni işlevler kazandırılmıştır. Bu kültürel miraslar yeniden yaşatılarak turizm ile günümüze kazandırılan çabalara örnektir (Akpınar 2003). Bunlara ek olarak Safranbolu Cinci Hanı da verilebilir. Daha önce kervansaray olarak kullanılan bu mekan özgün yapısında çok fazla bir değişiklik yaratılmadan otel olarak yeniden kullanıma açılmıştır.

Aynı zamanda turizm, yerel kimliğin öne çıkarılmasını mümkün kılar. Kültürel çeşitliliği ve özgünlüğün korunması için araçtır. Çünkü kültür turizmi, büyük oranda yerel kimliğe ve özgünlüğe dayalıdır. Turizm yerel kalkınmanın sağlanması ve yerel halkın yaşam kalitesini arttırarak pozitif etkilerde bulunmaktadır. Bu durum yerel halk için gelir artışı, yatırımcı için kar ve yerel yönetimler için vergi artışı yolu ile gelir elde etmek demektir. Ayrıca; yerel halkın kendi kültürel kaynaklarından dolayı gurur duyması, bu kaynakların geliştirilmesi ve korunması için katılımında bulunmasını sağlar.

Materyal ve Yöntem

Araştırma, özellikle Ankara gibi büyük bir metropol periferisinde yer alan ve son derece hızlı turizm gelişimi gösteren bir kırsal yerleşimdeki (BEYPAZARI) yerel halkın turizm hakkındaki düşünceleri ve turizm aktivitelerinden dolayı yerel kimliklerinin etkilenip etkilenmediği hakkındaki görüşlerini değerlendirmektedir. Yöre halkına uygulanan bir anket ile; turizm hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Anketde, yerel halkın turizm olgusu ile birlikte yaşam biçimlerinde, alışkanlıklarında ne gibi değişimlerin olduğunu belirlemek amacı ile sorular yöneltilmiş ve yazılı olarak sonuçlar alınmıştır. Ayrıca; turizm aktiviteleri nedeni ile gelecekte yerel kimlikleri üzerinde olumsuz etkilere dair kaygı ya da farkındalıklarının olup olmadığını da ölçen sorular yöneltilmiştir.

Anket çalışması Mayıs-Haziran 2005 tarihleri arasında toplam 130 kişi ile tamamen tesadüfi bir yöntemle yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar; ankete katılan bireylerin sosyo-demografik yapısına ilişkin bulgular, yörenin

turizm kaynaklarına ilişkin bulgular ve turizm arz isteğine ilişkin bulgular olmak üzere üç ana başlık altında ve toplam 14 soru çerçevesinde incelenmiştir.

Elde edilen veriler Microsoft Excel ve Minitap 13 Paket programları ile değerlendirilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili, arazi inceleme çalışmaları, fotoğraflama, bölgeyle ilgili literatür taraması, kurum ve kuruluşların belge ve dökümanlarından faydalanılmıştır.

Çalışma Alanı ve Yakın Çevresinin Genel Özellikleri

Ankara İli'nin kuzeybatısında bulunan Beypazarı Ankara'ya 98 km. uzaklıkta bulunmaktadır. İlçenin doğusunda Ayaş, Güdül ve Çamlıdere, batısında Nallıhan ilçesi ve Eskişehir ili, güneyinde Polatlı ve Mihallıçık, kuzeyinde Gerede, Seben ve Kıbrısçık ilçeleri, kuzeydoğusunda Kızılcahamam ilçesiyle çevrilidir.

Beypazarı'nın nüfusu 2000 yılı nüfus sayımına göre; 42.000 dir. Yıllık nüfus artış hızı merkezde yaklaşık % 27.5' dir. İlçenin yüzölçümü 1.868 km² ve rakımı 675 m. dir.

Eski kültürlerin izlerini taşıyan Beypazarı hem tarihi hem de doğal değerler açısından Türkiye'nin en zengin yerleşim birimlerinden biridir. Yerel halk 150 yıllık çarşısı ve 3000'i aşkın tarihi ahşap evlerden oluşan mahallelerle hala varlıklarını sürdürmektedirler. Geleneksel mimari özelliklerini taşıyan evlerden sadece 89'u tescilli yapıdır (Anonim 2005 a).

Beypazarı'nda, İnözü Vadisi, Eğriova ve Benli yaylaları ve İlçeye 10 kilometre uzaklıkta bulunan Tekke Yaylası ile Dereli köyü civarında peri bacalarını andıran yapılar ilçenin diğer ilgi çekici yerleridir.

İnözü Vadisi, vadinin içerisinde ve iki yanındaki kayalıklarda yer alan doğal ve insan eliyle oyularak yapılmış olan kaya mezarları ve kiliseleri dikkate alınarak I. Derece Arkeolojik Sit, vadi tabanındaki bağlık alanlar, geleneksel bağ yaşamı ve mevcut bitki örtüsü göz önüne alınarak da II. Derece Doğal Sit olarak tescil edilmiştir.

Beypazarı İlçesi'nde ekonomi; tarım, hayvancılık, ticaret, sanayi ve el sanatlarına dayanmaktadır. Tarihte İstanbul-Bağdat yolunun Beypazarı'ndan geçmesi ve İpekyolu üzerinde bulunması tarih boyunca ilçenin ticari bakımdan canlı kalmasına neden olmuştur (Yaman 2000).

Çalışma Alanının Tarihi Kent Dokusu

Beypazarı'nda yeni ve eskinin oluşturduğu ikili bir yerleşim düzeni hakimdir. Ankara-İstanbul karayolunun kuzeyinde **tarihi kesim**, bu karayolu ile İnözü Deresi arasında kalan güneyde ise **yeni kesim** oluşmuştur. Son yıllardaki kentsel gelişme, eski kent merkeziyle ilişkili değildir. Kent iki farklı tarzda gelişme göstermiştir. Eski kent, Bedesten ve yakın çevresindeki binalar, cami ve kamu kuruluşlarının etrafında kurulmuştur. Yeni kent ise karayolunun diğer tarafında ve geleneksel yapılardan farklı binaların yapılmasıyla oluşmuştur. Farklı tarzdaki kentsel gelişme, sosyal yapıyı da farklılaştırmıştır (Erbaş 1995). Geleneksel mimari dokusunda evler 3 katlı olup, konutlar genellikle geniş aileler için düşünülmüştür. Zemin katlar servis için ayrılırken, üst katlar yaşama mekanı olarak ayrılmıştır (Özmen 1987).

Turizm Potansiyeli

Genellikle günübirlik turlar ile gidilen yerleşim; 150-200 yıllık bir yaşam geleneğini sürdürmekte ve bu özelliğini koruduğundan dolayı tercih edilmektedir. Ziyaretçiler, alana yöresel yemekleri tatmak, üretim biçimlerini görmek amacı ile kültürel turizm aktivitelerinde bulunmak üzere gitmektedirler.

Yöreyle ait yaklaşık 21 adet geleneksel gıda (beypazarı kurusu, Seksen katlı baklava, Tarhana, Yaprak dolması, Etlü güveç (beypazarı güveci), cevizli sucuk (mumbar- beypazarı sucuğu), havuçlu lokumu, yalkı, bici, göce, perçem, yarımca, kartalaç, bazlama ekmeği, oğmaç, tohma, yarımca, şerit, uruş kapaması, ebesüt, hoşmelim) vardır. Otantik değerlerin korunmasına yönelik olarak yapılan çalışmalarla bazı yemeklerin patenti alınarak üretimde yerelliğin standardizasyonu sağlanmıştır (Demirtaş 2003). Yöresel yemek kültürünün yanı sıra bakır işçiliği, telkari gümüş gibi geleneksel, otantik el sanatları da hala yaygındır. Ayrıca yöreden çıkarılan doğal maden suyu da vardır.

Yukarıda sayılan özelliklerinin yanısıra Beypazarı geleneksel giyimini de halen sürdürmekte olan bir ilçedir. Başları fes (tepelik)'le ve üzeri çemberle bağlanan kıyafet genel olarak kalındır ve kadife, kutni ve çitani, pazen, keten gibi kumaşlarla dokumuştur. Bu

kıyafet yaz-kış değişiklik göstermeden giyilmektedir (Anonim 2005b).

Bulgular ve Tartışma

Yerel Yönetim Politikaları ve Uygulamalarına İlişkin Bulgular

İlçede turizmin hız kazanması, Beypazarı Belediyesinin özellikle 1999 yılında başlayan yoğun turizm programı ile başlamıştır. Belediye; turizmin gelişmesi için başlattığı eylem planı ile oldukça başarılı sonuçlar kaydetmiştir. Yerel kültürün ve yerel özelliklerin önemle ele alındığı politikaların başarılı olduğu söylenebilir. Bu politikalar;

- Yöresel özelliklerin değerlendirilmesi ve güçlendirilmesine yöneliktir ve
- Yurt içi ve yurt dışından gelecek turistlere yönelik medya ve reklam araçlarının kullanılmasına yönelik kampanyalar ile gerçekleşmiştir.

Yerel yönetimin politikaları; özellikle yerel olarak kullanılan dilin korunması ve iş yerlerine yabancı kaynaklı isim verilmesi yasaklanmıştır. Unutulan ve sadece yöreye ait bazı kelimelerin gün ışığına çıkarılması için yarışmalar düzenlenmiş ve bu yarışma sonucu sadece Beypazarı yöresinde kullanılan 5400 adet kelime ortaya çıkarılmıştır. Özellikle yerel kimliğin belirleyicilerinden biri olan dilin teşvik edilmesi çalışmaları ile "Türk Dil Kurumu" tarafından ilçeye ödül verilmiştir (Anonim 2005a).

Turizmin gelişmesi amacı ile özellikle ilçe belediyesi tarafından yürütülen politika ve çabalar sonucunda; aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Müze rakamlarına göre ilçeyi yılda 2000-2500 kişi ziyaret ederken, 2004 yılında; 45.000 kayıtlı müze ziyaretçisi olduğu belirlenmiştir. Kente gelen toplam ziyaretçi sayısının ise yaklaşık yılda 200.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Çizelge 1). Buna göre; turist sayısı yaklaşık beş yıl içinde % 1000 oranında artmıştır.
- Turizm ile birlikte; Beypazarı'nda yok olmaya yüz tutan bazı el sanatları da canlanmıştır. 5 yıl öncesine kadar yaklaşık 8 gümüşçü yer alırken bugün 60 adet ve 73 adet atölye yer almaktadır (Çizelge 2).

Çizelge 1. 1999- 2004 yılları arasında Beypazarı'na gelen turist sayısı (Anonim 2005 a)

Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Turist sayısı	2501	3980	7646	40.000	100.000	200.000

Çizelge 2. Beypazarı'nda yer alan işletmeler (Anonim 2005 a)

İşletme Türü	Gümüşçü	Altıncı	Semerci	Sıcak demirci	Tenekeci	Yorgancı	Sobacı	Turisti İşletm.
Adet	60	20	1	2	2	9	7	20

- Yöresel ürünlerin üretimi artmış ve turistlerin geliş sebeplerinden en önemlileri bu özgün gıdalar olmuştur (dolma, baklava, güveç gibi). Yöreye özgü olan bu gıdaların patenti alınarak kalitesi garanti altına alınmıştır. Bu durum; yöresel gıdaları yeniden gündeme getirdiği gibi büyük oranda aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bugün yaklaşık 1500 aile, evinde ürettiklerini satarak geçimlerini sağlamaktadırlar.
- El sanatları, gıda üretim ve pazarlama gibi aktivitelerle yörede işsizlik büyük oranda azalmıştır. Özellikle kadınlar, tarım ya da ev dışında da çalışma koşullarına sahip olmuşlardır. Kadın, çalışan bir kesim olarak ekonomide söz sahibi olmaktadır.
- Geleneksel konut dokuları korunmuş ve ilçenin kültürel peyzajının iyileştirilmesine destek olmuştur. 1999 yılında; başlatılan proje ile evlerin dış cepheleri onarılarak kentin özgün, tarihsel dokusunun ön plana çıkarılması hedeflenmiştir. 3.5 yıl içerisinde ise; yaklaşık 500 adet konutun dış cephesi aslına/özgün yapısına uygun olarak restore edilmiştir.
- Belediye ilçeye yaptığı uygulama nedeni ile ödülleri almıştır. Ödül veren bazı kuruluş ve organizasyonlar; “Ankara İş Kadınları Derneği”, Deulcom International”, “Türk

Dil kurumu”, “Tarihi Kentler Birliği”, “TUSIAD” vb. dir.

- Turizm Geliştirme Derneği kurularak, turizmin yapıcı etkileri ve gücü esnaf, yönetim ve halk arasında eşgüdümün sağlanması hedef alınmıştır.

Tarihi kent merkezlerinin ve dokularının yapısı uyumlu bir sosyal dengeyi oluşturur. Bu nedenle sosyal yaşamı oluşturan değerlerin yitirilmemesi çok önemlidir. Geleneksel Türk yaşantısı ve yörenin karakteristik özelliklerinin devamlılığının sağlanması kenti daha ilgi çekici bir yer olarak tanımlayacaktır. Kültürel yaşamın canlı olarak sergilenmesi ve gelen turistlerin eski yaşam tarzına kısa süreli de olsa dahil olması Beypazarı'nı daha cazip bir yer haline getirecektir. Ziyaretçilerin sadece görmek için değil geleneksel yaşamı deneyimlemek için Beypazarı'na gelmesi ziyaretçiler için içsel bir doyumun yanı sıra farklı yaşam tarzlarını tecrübe etme fırsatı verilmiş olacaktır.

Anket Sonuçlarına İlişkin Bulgular

- Sosyo-demografik yapıya ilişkin bulgular:
Yerel halkın cinsiyet, yaş, meslek ve öğrenim durumuna ilişkin bilgiler verilmektedir.

Ankete katılan bireylerin % 84,62'si (110 kişi) erkek , % 15,38'i (20 kişi) kadınlardan oluşmuştur (Çizelge 3.).

Çizelge 3. Bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	Birey sayısı (n)	%
Erkek	110	84,62
Kadın	20	15,38
Toplam	130	100

Bireylerin % 57,69'u (75 kişi) evli, % 42,31'i bekar. Evli bireylerin % 49,23 'ü (64 kişi) hiç çocuk sahibi değilken % 32,31'inin (42 kişi) bir ve iki çocuğu bulunmaktadır. Yaş grupları dağılımına bakıldığında ise % 53'lük (69 kişi) bir pay ile 18-29 yaş arası en fazla bir

orana sahip iken, 30 –49 yaş grubu arası % 33 (43 kişi) ile onu takip etmektedir.

Bireylerin öğrenim durumları Çizelge 4. de verilmektedir. Çizelge incelendiğinde % 40,77 (53 kişi) ile ilköğretim mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. Bireylerin öğrenim durumuna göre dağılımı

Öğrenim durumu	Birey sayısı (n)	%
İlköğretim	53	40,77
Lise	51	39,23
Üniversite ve üstü	26	20,00
Toplam	130	100

Bireyler meslek gruplarına göre incelendiğinde ise % 61,54 (80 kişi) ile serbest meslek grubunda olan kişilerin çoğunlukta

oldukları görülmektedir. Bu grubu % 20,00 (26 kişi) ile devlet elemanı grubunda yer alan kişiler izlemektedir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Bireylerin meslek durumuna göre dağılımı

Meslek durumu	Birey sayısı (n)	%
Devlet elemanı	26	20,00
Serbest meslek grubu	80	61,54
Emekli	5	3,85
Çiftçi	10	7,69
Öğrenci	9	6,92
Toplam	130	100

Geçim kaynağına yönelik olarak yapılan dağılıma bakıldığında ise % 45,38 (59 kişi) ile esnaf-ticaret çoğunlukta.

- Yörenin turizm kaynaklarına ilişkin bulgular
Yerel halkın bulunduğu yörenin turizm kaynaklarına yönelik olarak sahip olduğu bilinç düzeyini saptamak amacı ile; yöre halkı için

ilçelerine özgü niteliklerin neler olduğu sorulmuştur. Ankete katılan bireylerin % 83'ü (109 kişi) için geleneksel konut tipi en belirleyici özellik olarak düşünülmektedir. Beypazarı evlerinden sonra ankete katılan bireylerin %70'i (91) için ise; el işçiliği önemli sırada yer almaktadır (Çizelge 6).

Çizelge 6. Bireylerin Beypazarı'na özgü buldukları özellikler

Köye özgü bulunan özellikler	Birey sayısı (n)	%
Geleneksel Beypazarı evler	109	83,85
Yöresel yemekler ve tatlar	88	67,69
Geleneksel el işçiliği (telkari sanatı, dokumacılık)	91	70,00
Yakın çevrede yer alan doğal güzellikler	30	23,08
İpek yolu üzerinde yer alan tarihi doku	47	36,15
Termal tesisler	32	24,62
Zengin tarımsal doku	47	36,15

Yöre özelliklerinin yeterince değerlendirilmesine yönelik ise; % 53,85 (70 kişi) ile

evet yanıtı alınırken % 46,15 (60 kişi) ile hayır yanıtı verilmiştir (Çizelge 7.).

Çizelge 7. Yöre özelliklerinin turizm açısından değerlendirilmesine yönelik yaklaşım

Yöre özelliklerinin yeterince değerlendirilmiş olması	Birey sayısı (n)	%
Evet	70	53,85
Hayır	60	46,15
Toplam	130	100

İlçede turizm sayesinde gelişen yan hizmet alanlarına karşılık olarak ise gümüş işçiliği % 90 (117 kişi) ile ilk sırayı alırken onu % 76,92 (100 kişi) ile pansiyonculuk takip etmiştir.

• Turizm arz isteğine ilişkin bulgular

Bu bölüm, yöre halkının çalışma alanı olan Beypazarı ve yakın çevresinde yürütülen ya da gelecekte düşünülen turizm aktivitelerinin geliştirilmesine yönelik düşüncelerini içermektedir. Bu amaçla; turizmin etkilerini olumlu (iş yaratma, yerel kimliği korunması, geliştirilmesi anlamında vb.)ya da olumsuz (kültürel değerlerin kaybı, yozlaşma, eskiden görülen yaşam biçimlerinin yok olması-yaylaya

çıkma geleneği gibi vb.) olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Ankete katılanların %97'si; turizm olumlu etkilerini hissettiklerini belirtmişlerdir. Yarattığı olumlu etkinin görüldüğü alanlarda ise %75,38 (98 kişi) ile el sanatlarının canlanması önemli bir oranda kendini gösterirken, yöresel yemeklerin korunuyor ve devam ediyor olması da % 73,85 (96 kişi) çok yakın bir yüzde ile onu takip etmiştir. Turizmin yarattığı olumsuz durumlar ise çok düşük yüzdelerle birbirini takip etmiştir. Buna göre en yüksek yüzdeyi % 13,85 (18 kişi) ile gelenek ve göreneklerin yozlaşması almıştır (Çizelge 8., Çizelge 9., Çizelge 10.) .

Çizelge 8. Turizmin yarattığı etkinin dağılımı

Etki	Birey sayısı (n)	%
Olumlu yönde	118	90,77
Olumsuz yönde	12	9,23
Toplam	130	100

Çizelge 9. Turizmin ilçede yarattığı olumlu etkinin dağılımı

Olumlu etki alanları	Birey sayısı (n)	%
Yöresel yemekler	96	73,85
Geleneksel kıyafetler	69	53,08
El sanatları	98	75,38
Geleneksel Beypazarı evleri	80	61,54

Çizelge 10. Turizmin ilçede yarattığı olumsuz etkinin dağılımı

Olumsuz etki alanları	Birey sayısı (n)	%
Yaylaya çıkma alışkanlığı	7	5,38
Geleneksel kıyafetler	9	56,92
Yöresel yiyeceklerin özgünlüğü	5	3,85
Gelenek ve göreneklerin yozlaşması	18	13,85

Çizelge 11. Turizmin ilçedeki geleneksel konut dokusu kullanıma etkisi

Geleneksel konut dokusu kullanımındaki farklılaşma	Birey sayısı (n)	%
Herhangi bir farklılık yok	11	8,46
Pansiyonculuk teşvik edilmiştir	93	71,54
Yapıların restorasyonuna ağırlık verilmiştir	94	72,31
Konutlara ek yapılar inşa edilmiştir	26	20,00
Konutların bahçe kullanımları değerlendirilmiştir	48	36,92
Bazı konutlar işlev değiştirmiştir	74	56,92

Turizm sayesinde görülen geleneksel konutlardaki farklılaşmalara bakıldığında ise % 72,31 (94 kişi) ile yapıların restorasyonu ilk sırayı alırken ona çok yakın bir oranla % 71,53 (93 kişi) ile pansiyonculuğun teşvik edilmiş olması takip etmiştir (Çizelge 11.)

Beypazarı ve yakın çevresinde geliştirilebilecek turizm aktivite çeşitlerinin dağılımına yönelik görüşleri ise Çizelge 12. de verilmiştir. Buna göre % 60 (78 kişi) ile

kültürel turizm ilk sırayı alırken, arkasından % 52,31 (68 kişi) ile kırsal turizm takip etmiştir. Bireylerin turizm konusundaki çalışmalarına yönelik olarak verebilecekleri destek türlerine ilişkin görüşleri ise Çizelge 13. de verilmiştir. Buna göre; % 38,46 (50) kişi ile hiç destek vermeyenler ilk sırayı alırken % 35,38 (46 kişi) ile servis ve rehberlik hizmetinde bulunan kişiler ikinci sırayı almışlardır.

Çizelge 12. Bireylerin Beypazarı ve yakın çevresinde geliştirilebilecek turizm aktiviteleri dağılımı hakkındaki görüşleri

Köyde geliştirilebilecek turizm aktiviteleri	Birey sayısı (n)	%
Kültürel turizm	78	60,00
Tarımsal turizm	48	36,92
Yeme-içme turizmi	59	45,38
Kırsal turizm	68	52,31
Doğala dayalı turizm	52	40,00
Sağlık turizmi	46	35,38

Çizelge 13. Bireylerin turizm konusundaki çalışmalara destek vermeleri hakkındaki görüşleri

Destek türleri	Birey sayısı (n)	%
Herhangi bir destek vermek istemeyenler	50	38,46
Pansiyonculuk	23	17,69
Yemek çeşitleri ve tarımsal ürün	26	20,00
Gümüş işçiliği, dokumacılık	30	23,08
Servis ve rehberlik	46	35,38

İlçede gerçekleştirilecek turizm çalışmasının başarı koşulları ise Çizelge 14.'de verilmiştir. Buna göre % 72,31 (94 kişi) ile geliştirilecek turizm türleri için çok iyi bir

tanıtım ilk sırayı alırken onu % 44.62 (58 kişi) yerel halkın turizm hizmeti içerisinde aktif bir şekilde yer alması izlemektedir.

Çizelge 14. Bireylere göre İlçede gerçekleştirilecek turizm çalışmasının başarı koşulları

İlçede gerçekleştirilecek turizm çalışmasının başarı koşulları	Birey sayısı (n)	%
Çok iyi bir tanıtım	94	72,31
Yerel halkın turizm hizmeti içerisinde aktif bir şekilde yer alması	58	44,62
Farklı turizm türlerini kapsayan iyi bir planlama	26	20,00
Uygulama ve planlama aşamasını kapsayan iyi bir organizasyon	37	28,46
Geliştirilecek turizm türleri için maddi destek	35	26,92

Sonuç olarak turizmin ilçede; günümüze dek yoğunluklu olarak devam etmesi halinde; yerel halkın olası negatif etkilere karşı kaygı taşıyıp taşımadıklarını ölçmek amacı daha fazla turizm ya da daha az turizmi mi tercih edecekleri sorulmuştur. Gelecek için gerçekleştirilecek

turizm çalışmasına ilişkin nasıl bir turizm istersiniz? Sorusuna ilişkin dağılım ise Çizelge 15'de verilmiştir. Buna göre; % 86,92 lik bir oranla daha fazla turizm ilk sırayı alırken daha az turizm isteyenlerin oranı ise % 4,62 de kalmıştır.

Çizelge 15. İlçede gelecekte gerçekleştirilecek turizm aktivitesinin derecesine yönelik dağılım

Turizm oranı	Birey sayısı (n)	%
Daha fazla turizm	113	86,92
Daha az turizm	6	4,62
Bugünkü gibi turizm	11	8,46
Toplam	130	100

Ayrıca ankette belirtilen şıklar haricinde; bayanlara yeni iş alanı yaratması, turizme bağlı olarak nakit para akışının olması, ilçenin sahip olduğu öz varlıklarının daha belirgin yaşanmaya başlanması ve yerel halkın turizm sayesinde kültür alışverişinde bulunması gibi özellikler de turizmin yarattığı olumlu etkiler olarak görülmüştür.

Sonuç

Turizm, farklı kültürlerin tanınması için önemli bir araçtır. Ancak; turizm aktiviteleri ile kültürün uyumlu birlikteliklerinin olması gerekir. Aksi takdirde turizm kültürel yapının yozlaşması için olumsuz bir aktör olabilir. Kimliği oluşturan değerlere saygının azalması ile kazanç sağlama arasındaki dengenin kurulamaması durumunda, turizm kültür üzerinde olumsuz etki yapacaktır. Kültür ve turizm arasında simbiyotik bir ilişkinin kurulması zorunludur. Aksi takdirde biri diğerinin kaynaklarını sürekli olarak sömürürken diğeri de zamanla yok olacaktır. Oysa birinin yok olması, diğerinin de yaşamını tehdit etmesi anlamındadır.

Tüm dünyada turizmin kırsal alanlarda yaygınlaşması; kırsal alanların büyük oranda değişime uğramasına neden olmaktadır.

Beyazırın ilçesinde ankete katılan bireyler ilçelerinde yer alan turizm için olumlu görüş bildirmişlerdir. Ancak; ilçenin kültürel turizm için kaynak olan yerel kimliğinin korunması, geliştirilmesi, turizmin devamlılığı için mutlak gereklidir. Yerel kimliğin ve özgünlüğün korunmasında; yerel halkın bu konudaki farkındalığı kadar, gelen turistlerin saygı ve hoşgörülerini ile turizm aktivitelerini organize eden tur operatörleri ve tursit rehberleri gibi ilgili partnerlerin sorumlulukları da aynı derecede önemlidir. Turist rehberlerinin; turist ve yerel halk arasında adeta bir köprü gibi bağlayıcı- uzlaştırıcı rolleri önemli bir etkidir.

Turisti yerel kültürün önemi ve korunması gerektiği konusunda yönlendirecek, bilgilendirecek olan rehberlerin sorumlulukları ve etkinlikleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca; ilçedeki diğer turizm potansiyeli olacak kaynakların da değerlendirilmesi, turizm çeşitlendirilmesi Beyazırın'ın "adeta moda" akımı gibi bir süre için tercih edilen ve sonra tüketilen bir yer olmasını engleyecektir.

Ekonomik bir yarar olarak görülen turizm aktivitelerinin; hızla kırsal yerleşimlerde yaygınlaşmasının büyük metropollere yakın olan kırsal yerleşimlerin özelliklerini yitirmelerine ya da bu tarz otantik yerleşimlerin kentsel alanlara dönüşme/benzeme gibi istenmeyen yan etkileri olabilir. Böyle bir senaryo ise; özgünlükleri ile (yemek kültürü, özgün el sanatları, kültürel mirasların) kentsel yerleşimlerin çekici noktaları olan ama aynı zamanda yaşamlarının devamlılığını sağlayacak unsurların da kaybı ya da ticarileşmesi ile kimliksizleşmesi demek olacaktır. Yani; özgün dokulu, yüzyıllardır var olan kültürel miras yerleşimlerinin sürdürülebilirliğinin yok olması demektir. Bu nedenle; kırsal alanların, yerleşimlerin uzun vadede de turizmi ve rekreasyonu destekleyecek biçimde sürdürülebilirliğinin sağlanması tüm ilgililerin (yerel halk, turist, tur operatörleri, yöneticilerin) birlikte sürekli bir iletişim halinde ve kentlerinin gelecekteki rollerinin devamlılığının sağlanması için istekli olmaları gerekmektedir (Butler and all 1999).

Beyazırın'nın; sürdürülebilir bir turizm aktivitesini barındırabilmesi için yerleşimdeki özgün kimliğin korunması kadar kent yakın çevresinde yer alan bazı yayla ve doğal alanlardaki rekreasyon aktiviteleri (İnoz, Tekke, Eğriova, Karaşar, Karagöl yayalaları ve bazı köy yerleşimleri) ile desteklenmesi gerekmektedir. Böylece çoğunlukla günübirlik yapılan ziyaretler, konaklama olanaklarının

geliştirilmesi ile bir kaç güne yayılacaktır. Beypazarı'nda; nüfus artış hızına bakıldığında kent içinde nüfus artışı (merkezde yıllık nüfus artış hızı %27.5) gözlenirken köylerde ise (nüfus artış hızı %-12.67) dir (Anonim 2005 a). Bu durum kırdan kente doğru bir göç olgusunu akla getirmektedir. Türkiye'nin ülke genelinde en büyük sorunu; gelir dağılımındaki dengesizlik ve işsizliktir. Bu nedenle daha iyi gelir umudu ile nüfus hareketleri kaçınılmaz olmaktadır. Ancak; köylerden kentlere göç edenlerin problemleri kentlere yerleşmeleri ile çözülememektedir. Turizm ile gelir artışının olması, Beypazarı ilçe merkezini bu anlamda kırsal nüfus içinde çekici kılmaktadır. Gününbirlik kent merkezine yapılan aktiviteler, konaklama olanakları ile (köylerde, çiftlik evlerinde de) güçlendirilmelidir. Böylece kırsal yerleşimlerde; turizmin yan dallarını (ekolojik ürün yetiştirme, köy el sanatları, çiftlik hayatını tanıma gibi) besleyen ve gelir artışının kentsel yerleşimler dışındaki kırsal alanlara da yayan bir sistem oluşacaktır. Kırsal alanda ek iş

yaratılması, bu işin turizm sektörü gibi sosyal yönü zengin bir alanda olması, gelişmiş kentsel yörelerde az gelişmiş kırsal alana hem ekonomik hem de sosyal katkı sağlayacaktır. Beypazarı, kültürel özelliklerinin yanısıra kaplıca olanakları ile sağlık turizmi, dini ve tarihi yapıları ile inanç turizmi çeşitleri içinde uygun destinasyon özelliğindedir. Beypazarı, son yıllardaki oranlarda turist almaya devam ederse; özgünlüğün ve kimliğin tehdit altında olma ihtimali de elbette bir senaryodur. Ancak; bu senaryonun gerçekleşmesi ile; kentin kültürel ve doğal değerlerinin olumsuz etkileneyeceği gerçeği de unutulmamalıdır. Toplumların farklı kültürlerle etkileşimi ile (turizm ile) değişimin olması kaçınılmaz bir süreçtir. Bu nedenle bu kültürel etkileşimde karşılıklı deneyimlerle zenginleşme önem kazanmaktadır. Turizm planlamasından turizmin uygulanmasına kadarki süreçlerde turizmin tüm aktörleri kültürel çeşitliliği ve özgünlüğü sürdürmeyi hedeflemelidir.

Kaynaklar

- Akpınar, S., 2003. Türkiye'nin Turizm Merkezlerinde Ekoturizm Yaklaşımları. <http://www.kentli.org/makale/sizden.htm>
- Anonim, 2005 a. <http://www.beypazarı-bld.gov.tr>
- Anonim 2005 b. Aslaner, Ç., Ankara İli Karaşar Yöresi Geleneksel Kadın Kıyafeti. <http://www.hbektas.gazi.edu.tr/araslaner.htm>
- Anonymus 2005. Kim, H., Strategies for Sustainable Community Development: Developing Cultural Resources into Tourism Resources." Korea Tourism Research Institute, culturelink.or.kr/doc/Hyongjokim.doc Kore.
- Butler R. At all 1999. Conclusion: the Sustainability of Tourism and Recreation in Rural Areas. Tourism and Recreation in Rural Areas ". Edited by Butler, R., C. Michael Hall and John Jenkins.pp: 249-258 John Wiley and Sons Ltd., England.
- Demirtaş, N., 2003. Turistik Ürün Çeşitlendirmede Otantik değerler: Örnek Olay-Beypazarı. Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı. 3-4 Mayıs, Çankırı.
- Erbaş, M. 1995. Two Modes of Urbanisation and Urbanism in a Peripheral Town of Turkey: the case of Beypazarı. ODTÜ S.B.E., Doktora Tezi, Ankara
- Gürpınar, E. 2001." Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Üzerine". İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 23-24 (Ekim 2000- Mart 2001), İstanbul.
- Özmen, A. 1987. Geleneksel Beypazarı Konutlarında Baş Oda'nın Günümüz İhtiyaçlarını Karşılacak Düzendeki Donatılması. Gazi Ün. F.B.E., Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Rogers, S., 2002." Which Heritage? Nature, Culture, and Identity in French Rural Tourism." French Historical Studies Vo: 25, No: 3 page 63- 162. Society for French Historical Studies. 6649. EBSCO Publishing.
- Sohn, D. , 1999." The Current Status of Local Cultural Tourism Industry and Measures, Cultural Cities and Cultural Welfare, Korea Cultural Policy Institute. Kore.
- Yaman, M. 2000. İnözü Vadisinin Beypazarı Açık Yeşil Alan Dokusu İçinde İrdelenmesi. Ank.ÜN. Fen Bilim. Ens., Yüksek Lisans Tezi, Ankara.